

Den döende spekulatjonen

av Börje Lindström

Stockholm, 12 december 2000

Den viktigaste ekonomiska verksamheten i Sverige midvintern år 2000 var handeln på Stockholmsbörsen. För varje krona som lades ned på köp av varor och tjänster, lades drygt två kronor ut på aktieköp.

Spekulatjonen i december år 2000 var alltså större än på kurstoppen vårvintern samma år - när aktietipsen sattes med krigsrubriker på löpsedlarna.

Bredden och djupet av den svenska stor-spekulatjonen åren 1980-2000 var i särklass. Inte någonstans, någonsin, hade två av tre deltagit i en aktiespekulation och ingenstans hade aktierna stigit så länge och så högt som i Sverige.

Bakom spekulatjonen låg en medveten politik från framförallt den svenska högern. Man hade av ideologiska skäl infört skattefondsparande och allemansfonder och infört lägre skatt på spekulatjonsaffärer, samt sålt ut statliga företag och vidtagit en rad andra åtgärder.

Ericsson största spekulatjonspapperet

Måndagen den 6 mars år 2000 stängde Affärsvärldens generalindex på 6961 indexpunkter. Ett nytt all-time-high. Sedan 1980 hade börsen stigit med nära 7000 procent. Börsvärdet var sanslösa 4800 miljarder kr - mer än dubbla Sveriges BNP.

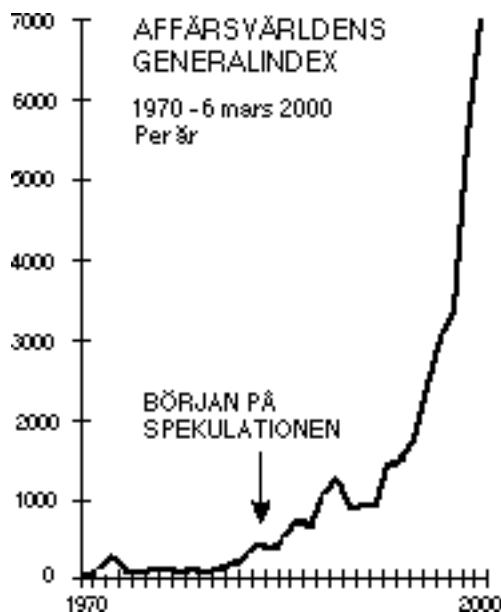
Det skrek spekulatjon kring alla siffror men svenskarna hade - från Fermenta till Framtidsfabriken - gradvis invaggats i spekulatjens bedrägliga normalitet.

Ericsson var det största spekulatjonspapperet av dem alla - precis som Grängesaktien varit det på 1910-talet.

Börsen stod och föll med Ericsson som ansågs vara värt 1800 miljarder kr vårvintern år 2000. Bredvid Ericsson var de nya IT-bolagen bara eldflugor, men IT-aktiernas sanslösa uppgångar triggade drömmen om Ikaros. Alla föll i farstun. Sverige hade fått en "ny ekonomi".

Den nya ekonomin till trots sjönk börsen plötsligt tillbaka den 7 mars och över hela världen rasade snart IT- och telekombolagen. Med Ericsson som blysanke sjönk generalindex på sex veckor med dryga 20 procent. Enskilda

IT-aktier föll med mellan 30-60 procent. Bubb- lan hade spruckit.

Spekulatjonen åren 1980-2000 var unik med en uppgång på 7000 procent.

Men massmedia manade till lugn. DN skrev att "ingen behöver oro sig för att [börsfallen] varslar om en ekonomisk nedgång". Svenska Dagbladet skrev att det inte fanns någon "större dramatik i det att börsen ibland korrigerar sig". Affärsvärlden skrev att ett ras med mer än 25 procent var "osannolikt".

Bingobörs med Loket

Börsen hämtade sig i mitten av april, men utan att slå några nya rekord. Och hysterin fortsatte. Många småsparare gjorde nu misstaget att försöka fånga IT-kraschens fallande knivar.

En ny IT-fond eldade under psykosen: "Risker. Stora risker. Ingenting för dem som inte vågar satsa." Men börsen hade mött sitt Stalingrad. Uppgångarna följdes av omedelbara nedgångar. Spekulatjonsfronten böljade oro-väckande fram och tillbaka.

TV4 utnämnde nu, när IT-bolagens unga stjärnskott dalat, Bingolottos Leif Loket Olsson till ny spekulatjensgeneral; i början av juni

hårdsåldes sålunda statliga Telia till en miljon svenskar till tonerna av folkhemsk dansbandsmusik.

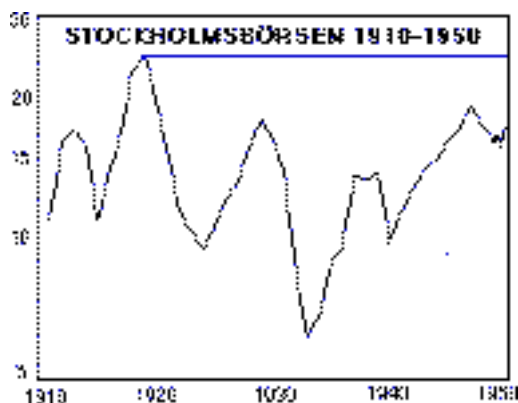
Men när sedan Telia sjösattes på fondbörsen sjönk aktien under sitt introduktionspris. Och på hösten, när börsen åter brakat ned till aprils lågnivåer, hade Teliaaktien sjunkit från 85 till 59 kr.

Svea Rikes spekulationsarmé

Teliaaktien var bara uppmarschen till det verkliga elddopet: PPM-valet senhösten år 2000.

Mer än fyra miljoner svenskar tvingades nu att satsa en del av sin framtida baspension på allt från Europafonder, amerikanska aktier, konvertibler och företagslån till svenska korträntefonder och "globala investeringar i teknologiaktier".

De flesta valde 100 procent aktier.

Diagrammet PPM-spararna aldrig fick se. Efter kraschen 1918 tog det över 30 år för aktierna att återhämta sig.

Tidpunkten för PPM-valet var måhända den sämsta tänkbara sedan 1720, när Europas börser kraschade stort och inledde en drygt 60 år lång nedgångsfas.

Spekulationsstormakten Sverige var f.ö. ensam i västvärlden om PPM-systemet - inte ens USA gick alltså så långt.

Spekulationen större efter IT-kraschen

PPM-pengarna kunde inte rädda börsen. I oktober föll den igenom kursbotten från april, Teliaaktien sjönk till 50 kronor och IT-index hade nu kraschat med 60 procent. Boxman gjorde Boo.com och Dressmart sällskap i de sälla jaktmarkerna.

Den 20 oktober rasade Ericssonaktien med 30 procent på några timmar. Sammanlagt hade aktien sjunkit med 50 procent sedan början av mars och börsen med över 25 procent. Men i massmedia hette det käckt "börsen svänger".

Mot slutet av november fick nedgångsvågen ytterligare kraft. Ericsson föll till ännu en lågnivå. Framfab, Icon och övriga IT-bolag fortsatte sin krasch - flera av dem hade nu fallit med över 90 procent från sin kurstopp.

På nio månader hade över 1000 miljarder - halva Sveriges BNP - hyvlats av börsen. Börsnedgången avspeglade sig snabbt i fallande bostadsrättspriser i Stockholm, i en sjunkande nybilsförsäljning och i pessimistiska hushåll.

Men spekulatonen dog inte. Tvärtom ökade omsättningen i takt med nedgången. Man köpte alltså fler och fler aktier till större och större förluster.

Den 30 november år 2000 - Karl XII dödsdag - var fallet på Stockholmsbörsen 29 procent, men varken media eller allmänhet gav uttryck för någon större börsoro. Börsen svänger. Aktierna går alltid upp. Ha is i magen. Det var repliker som väl sammanfattade det svenska stämmingsläget.

300-årigt mönster går igen

I en tidigare artikel förutskickades att kursutvecklingen för de flesta IT-bolagen - världen runt - skulle likna den för det ökända Söderhavsbolaget i 1720-talets London.

Likheterna mellan 1700-tal och 2000-tal är häpnadsväckande.

Som framgår av ovanstående diagram har ett bolag som Svenska Koppar - senare namnändrat till Core Ventures - upprepat ett 280 år gammalt spekulationsmönster (mönstret återfinns hos en rad andra IT-bolag). Skillnaden är bara att Söderhavsbolaget steg med knappa 1000 procent på ett halvår, medan Svenska Koppar steg med 28000 procent!

Eftersom spekulatonens mönster alltid är likadant - först stiger priset till absurda höjder

och sedan faller det ned till den nivå som rådde innan spekulatörens början - kan man lugnt anta att Svenska Koppar (som steg från 20 öre till 56 kronor) en dag kommer att handlas under 20 öre.

Storspekulationen åren 1980-2000 har dock - nota bene - inte enbart begränsat sig till IT-aktierna utan omfattat alla börsbolag. Därför är det - i denna den sista artikeln om världsspekulationen - rimligt att anta att börsen som helhet kommer att falla närapå lika djupt som IT-bolagen redan gjort, med den viktiga skillnaden att Stockholmsbörsens krasch torde pågå väsentligt längre.

Den stora nedgången har alltså i december år 2000 knappt hunnit börja.

Gammal godsägaradel

Spekulatörens dödsstrid kommer att pågå fram till dess att alla spekulanter sålt. Förra gången - den svenska kraschen 1918-1932 - dröjde det 14 år innan den siste spekulanten gav upp. Fallet blev totalt 80 procent.

"Gammal godsägaradel" skrev Affärsvärlden 1922, när dåtidens börs kraschat med 62 procent, och fortsatte: "officerare, andra statstjänstemän, läkare, ensamstående damer samt naturligtvis först och främst alla i affärslivet stående drogs in i aktieaffärerna. Det stora flertalet har härigenom nu blivit utarmade. Ytterst få av dem, som voro kapitalister år 1913, äro kapitalister år 1922."

Men spekulatörstänkandet fanns, trots att kurstoppen nåtts redan 1918, i hög grad kvar under Ernst Rolfs glada 20-tal och i Kreuger & Tolls "Participating debentures".

Först i och med "skottet i Paris" 1932 tog dåtidens stora börskrasch slut.

Ett nytt 1700-tal

Eftersom vår tids spekulatör varit större än det tidiga 1900-talets kan man tyvärr inte anta att vi går mot ett "nytt 1930-tal".

Olyckligtvis liknar vår tids globala spekulatör mest av allt den i början av 1700-talet. Dåtidens stora krasch inleddes 1720. Botten nåddes först 1784. Kraschen varade alltså i 64 år.

Karl XII dog i samma veva som den stora Europeiska kraschen inleddes och stormaktstiden var därmed slut - sedan följde för svensk del frihetstid, hattar och mössor, statskupp, kungavälde, dåliga statsfinanser, kungamord och förlorade krig i den stora kraschens skugga.

I Frankrike resulterade den stora kraschen som vi alla vet i franska revolutionen.

Vår tids krasch kommer tveklöst att medföra omvälvningar av samma dignitet.

Berg- och dalbanedecennier

Den globala börsnedgång som inleddes vårvintern år 2000 sägs i skrivande stund ha konjunkturella orsaker men är i grund och botten ett tecken på en global skuldskris.

Vi står alltså inte inför någon "vanlig börsnedgång" utan den förödande typ av krasch som förekom på 1920- och 1930-talen, med den skillnaden att vår tids krasch antagligen blir betydligt större och långvarigare.

Framtiden kommer förmodligen att till leda handla om "dåliga lån", massarbetslöshet, nationalism, rasism, tvära räntekast, ett konkurshotat LM Ericsson, oljekriser, statsskuldskris, sparpaket, dervitatkrascher, ett "hela havet stormar" på valutamarknaden, deglobalisering, prisfall på villor och bostadsrätter, småsparare som löper amok på bankkontor, minskat miljöintresse, tunnare finansbilagor, debatter om "kapitalismens sista fas", plötsliga men i backspegeln tillfälliga återhämtningar, krig i omvärlden, ett EU i gungning, en hysterisk Klas Eklund, ett eller flera svärgenomskådliga extremistpartier i riksdagen och hårt pressade politiker vilka till ingen nytta igen och igen försöker ge spekulatörsekonomin en återställare.

Hur stor den kommande globala finansiella kraschen sist och slutligen blir är en öppen fråga. Själv tror jag att vi är på väg in i ett antal berg- och dalbanedecennier vilka långt in i framtiden kommer att leda till ett tredje världskrig.

Den som lever får se.

Artikeln är hämtad från borjelindstrom.se